

Sprawozdanie Biblioteki Głównej i bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego Politechniki Warszawskiej za rok 2005

ORGANIZACJA

System biblioteczno-informacyjny Politechniki Warszawskiej (SBI PW) na koniec 2005 roku liczył 42 jednostki. W liczbie tej nie uwzględniono postawionej formalnie w stan likwidacji Biblioteki Instytutu Wielkich Mocy i Wysokich Napięć na Wydziale Elektrycznym (Wykaz jednostek — Załącznik 1¹).

Liczba osób zatrudnionych w SBI PW, w przeliczeniu na etaty, pozostaje na poziomie roku 2004. Minimalnie zmalała zajmowana przez biblioteki powierzchnia, co jest wynikiem korekty pomiaru oraz likwidacji po jednej czytelnicy (Wydział Architektury i EiT), w konsekwencji zmniejszeniu uległa także liczba miejsc w nich dostępnych (Załącznik 2 i 3).

W 2005 roku w systemie biblioteczno-informacyjnym PW na stanowisko starszego bibliotekarza awansowało 5 osób (wszystkie zatrudnione w Bibliotece Głównej). Od 1 stycznia 2005 objęły stanowiska, odpowiednio kierownika oddziału i kierownika filii, dwie osoby zaopiniowane wcześniej przez Radę Biblioteczną

W związku z upływem kadencji organów wybieralnych na Uczelni i zgodnie z obowiązującą ordynacją wyborczą, w roku akademickim 2005/2006 Rada Biblioteczna rozpoczęła działalność w nowym składzie. Do pracy w komisjach Senackich w nowej kadencji zostały powołane 4 osoby z BG PW, w skład Zespołu ds. Muzeum Politechniki Warszawskiej weszła 1 osoba.

ZADANIA

Podstawowa działalność systemu biblioteczno-informacyjnego PW obejmuje: gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie oraz udostępnianie piśmiennictwa naukowego i dydaktycznego, a także prowadzenie działalności informacyjnej i dydaktycznej w zakresie serwisów i źródeł informacji.

W Bibliotece Głównej w 2005 roku kontynuowano prace mające na celu stałą poprawę jakości świadczonych usług bibliotecznych, w tym:

¹ Wszystkie raporty utworzone na podstawie danych zebranych z SBI są dostępne w Ośrodku Informatyzacji BG PW

- aktualizowano na bieżąco katalog centralny bibliotek PW (zakończono wprowadzanie zbiorów DS Akademik i Żaczek, znacznie zaawansowano prace nad uzupełnianiem katalogu o zasoby Filii BG w Płocku oraz biblioteki Wydziału IChP),
- systematycznie korygowano podbazę ewidencji użytkowników, aktualizowano dane adresowe w celu usprawnienia rozsyłania informacji bezpośrednio do użytkowników;
- porządkowano ewidencję księgozbioru studenckiego oraz depozytów, a także zakończono selekcję braków poskontrowych, aktualizując zarówno zapisy w bazie katalogowej, jak i w ewidencji finansowo-księkowej;
- usprawniono system informacji o zbiorach i usługach oferowanych w BG PW modernizując stronę domową Biblioteki Głównej; doskonalono metody komunikowania się biblioteki z jej użytkownikami przez uruchomienie na stronie domowej formularzy zapytań (*Zapytaj bibliotekarza, Zamów do zbiorów*)
- rozbudowano system szkoleń i pokazów przeznaczonych dla różnych grup użytkowników, szczególnie rozszerzając zakres zajęć przygotowywanych z myślą o doktorantach i dyplomantach;
- sukcesywnie powiększono liczbę zbiorów udostępnianych w Internecie, zarówno tych oferowanych przez dostawców profesjonalnych (zasoby licencjonowane), jak i tych tworzonych lokalnie, techniką dygitalizacji, i zamieszczanych w *Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych*;
- poprawiono jakość indeksów bazy SYMPONET (tworzonej we współpracy z szesnastoma bibliotekami na terenie kraju); zapoczątkowano uzupełnianie opisu materiałów konferencyjnych powiązaniem (linkami) do spisów treści, zwiększając tym samym walory użytkowe bazy; tylko w BG PW wprowadzono ponad 2 500 nowych opisów do bazy;
- kontynuowano prace przy współtworzeniu bazy BazTech — wprowadzając ponad 2 300 opisów artykułów (wraz ze streszczeniami) z czasopism publikowanych na PW do ogólnopolskiej bazy bibliograficznej piśmiennictwa zakresu nauk ścisłych i technicznych;
- przeprowadzono szeroką akcję informacyjną o zmianach wynikających z wprowadzenia nowego *Regulaminu udostępniania zbiorów i usług Biblioteki Głównej*

Politechniki Warszawskiej, oraz w związku z wprowadzonym od 2 listopada 2005 roku systemem naliczania opłat za nieterminowy zwrot wypożyczeń.

Jednym z najważniejszych zadań Biblioteki Głównej i bibliotek sieci pozostaje promocja i udostępnianie zbiorów bibliotecznych, a także usług i serwisów informacyjnych. Celem podejmowanych w tym zakresie działań jest efektywne wspomaganie i obsługa prowadzonych na Uczelni badań naukowych oraz dydaktyki.

BUDŻET

Biblioteka Główna dysponowała w 2005 roku dotacją budżetową w kwocie **7 800 000,- zł** oraz dotacjami celowymi w łącznej kwocie 2 629 000,-zł.

Wynagrodzenia osobowe i ich pochodne, a także bezosobowy fundusz płac — stanowiły prawie połowę dotacji budżetowej (ok. 3 500 000,- zł).

Dotacje celowe przeznaczono na:

- import czasopism naukowych i baz danych — dotacja JM Rektora — ze środków na badania własne przekazanych uczelni przez MNiI;
- porządkowanie i konserwację zbiorów, a także ich dygitalizację, zakup licencji i oprogramowania komputerowego, a także na modernizację bazy SYMPONET (dotacja MENiS — ze środków na działalność wspomagającą badania);

Należy podkreślić, że utrzymanie na niezmiennym od 3 lat poziomie dotacji na import czasopism i baz danych, w warunkach stałego wzrostu cen o ok. 6-8%, oraz w wyniku konieczności ponoszenia od 2005 roku opłat z tytułu 22% VAT na czasopisma elektroniczne, oznacza konieczność stałej redukcji posiadanej prenumeraty.

Łącznie na zakup zbiorów w BG (wraz z filiami) w 2005 roku wydano **3 742 229-zł**, w tym na:

- książki i zbiory specjalne 589 414,-zł;
- prenumeratę czasopism drukowanych 1 325 615,-zł;
- zakup licencji na dostęp do baz danych 1 827 200,- zł.
 - w tym dostęp do kolekcji książek elektronicznych
(CRC Press, Referex, Knovel) 121 984,-zł;

W tej grupie warto zwrócić uwagę na wzrost wydatków, w stosunku do roku poprzedniego, o prawie 100 tys. zł przeznaczonych na zakup licencji na kolekcje książek elektronicznych, które stają się coraz bardziej wykorzystywanym typem literatury naukowej.

W stosunku do roku 2005, łączne wydatki na zakup zbiorów w bibliotekach SBI PW, z pominięciem BG i jej filii, , zmalały i wyniosły nieco poniżej 527 000,- zł, w tym na zakup książek wydano tylko niewiele ponad 384 500,- zł. Szczegółowe dane zawiera Załącznik 4.

Załącznik 5 zawiera pełny Raport wydatków na wyposażenie jednostek w SBI PW (z uwzględnieniem wydatków na zbiory, oprogramowanie, środki trwałe, środki materiałowe). Dane te mogą stanowić jeden z elementów raportu przygotowywanego w ramach samooceny przez jednostki ubiegające się o akredytację (Uchwałą nr 18/2002 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 lutego 2002 w sprawie wytycznych do przygotowania raportu samooceny).

Prenumerata czasopism i bazy danych

Podobnie jak w latach ubiegłych, kwoty wydane w 2005 roku na prenumeratę czasopism i dostęp do baz danych finansowały transakcje dotyczące odpowiednio 2005 lub 2006 roku, w zależności od wymaganego terminu płatności. Łączny koszt prenumeraty na rok 2006 (środki muszą być zapewnione w budżecie 2005 roku, ze względu na tryb zawierania umów) przekroczył o ponad 950 000,- zł kwotę dotacji przyznanej przez Senat PW.

W 2005 roku utrzymano zasadę, że czasopisma dostępne w wersji elektronicznej nie są prenumerowane w wersji drukowanej. Kontynuowano analizę poczytności czasopism drukowanych udostępnianych w Czytelni Czasopism, w wyniku której ograniczono ogólną listę prenumeraty drukowanej o kolejne 15 tytułów. Jednocześnie od 2006 roku, dzięki konsorcyjnym zakupom, zapewniono pracownikom i studentom PW dostęp do jeszcze większej liczby czasopism elektronicznych (szczegóły zob. s. 6 *Zbiory elektroniczne*).

W sześciu jednostkach organizacyjnych PW zachowano indywidualną prenumeratę czasopism zagranicznych, realizowaną niezależnie od zakupu BG PW. Dostęp do baz danych wykupują indywidualnie 2 jednostki (IM i Szkoła Biznesu).

Kwota wydatków na zakup polskich czasopism w SBI PW, po spadku w 2004 roku, zdecydowanie wzrosła i w 2005 wyniosła ponad 197 000,- zł (Załącznik 6).

Zakup książek i zbiorów specjalnych

W 2005 roku w całym SBI nieznacznie wzrosły wydatki ogółem na zakup książek i zbiorów specjalnych. O ponad 100 tys. łącznie wzrosły wydatki na zakup książek polskich, i w konsekwencji zakupiono ich o ponad 4 tys. egzemplarzy więcej niż w roku 2004. Tym samym zapewniono lepszy dostęp do lektur i literatury dydaktycznej, co było postulatem zgłaszanym przez studentów od wielu lat. Jednocześnie należy podkreślić, że utrzymują się duże i nieuzasadnione dysproporcje w finansowaniu bibliotek w poszczególnych jednostkach PW. Szczególnie widoczne to jest w wysokości wskaźnika wydatków na zakup polskich książek w przeliczeniu na jednego studenta (Załącznik 7).

W BG PW oraz w bibliotekach systemu nieznacznie zmalał zakup książek zagranicznych. Stało się tak, mimo że na kilku wydziałach (np. IL i MEiL) zorganizowano wystawy zagranicznego piśmiennictwa specjalistycznego przygotowane specjalnie dla pod kątem potrzeb konkretnych grup odbiorców. Negatywne efekty niższych wydatków na zakup literatury zagranicznej w bibliotekach specjalistycznych powinien zrekompensować zwiększony dostęp do książek elektronicznych finansowany ze środków BG PW (np. licencja na dostęp do bazy książek naukowych Knovel czy baz książek wydawnictwa CRC Press).

Budżet BG na rok 2005 został zamknięty bez deficytu, a wykazane nieznaczne oszczędności są celowe i mają umożliwić kontynuowanie w 2006 roku remontu pomieszczeń zajmowanych przez Filię Biblioteki Głównej Bibliotekę Wydziału Chemicznego, a także stanowią warunek realizacji zawartych umów na dostęp do czasopism elektronicznych w 2006 roku.

ZBIORY

Stan zbiorów jednostek SBI PW w 2005 roku przedstawiają Załączniki 8A i 8B. Znaczący przyrost zbiorów w BG PW jest spowodowany dopisaniem w sprawozdaniu przejętego daru z likwidowanej biblioteki IGPiM (szczegóły zob. s. 11 *Przejęcie kolekcji IGPiM*). uporządkowanie i rozliczenie darowizny nastąpi w roku 2006, a do aktualnego sprawozdania wykorzystano dane z protokołów przejęcia darowizny (np. protokoły te nie wyróżniają książek polskich i zagranicznych).

Czasopisma

W 2005 roku kontynuowano w BG PW prace nad uporządkowaniem (wydrukowaniem i podliczeniem) inwentarzy czasopism, od 1995 roku prowadzonych tylko w wersji elektronicznej. Uzyskane częściowe wydruki posłużyły do weryfikacji stanu faktycznego z zapisami w bazie, i zostały wykorzystane do zakończonego w 2005 skontrum (inwentaryzacji) ciągów czasopism o sygnaturach J i JIV. Będą też służyły do weryfikacji trybu zapisu danych w bazie, tak aby w przyszłości inwentarze mogły być drukowane na bieżąco.

Na koniec 2005 roku PW dysponowała dostępem do ok. 10 000 tytułów czasopism elektronicznych; prenumerowała lub otrzymywała z wymiany 559 tytułów naukowych czasopism zagranicznych, w wersji drukowanej, w tym 180 tytuły prenumerowane oraz 189 otrzymywane z wymiany przez BG PW.

Zbiory czasopism w Bibliotece Głównej wzbogacają też zdeponowane tu wydawnictwa będące własnością Polskiej Sekcji IEEE oraz Polskiej Sekcji SPIE — nie uwzględnione w wyżej przedstawionych danych liczbowych. Dzięki współpracy z tymi organizacjami BG pozyskała w roku 2005 roku łącznie ponad 100 woluminów czasopism i książek o wartości szacunkowej ok. 48 000 USD. Koszty BG, wynikające z udziału w opłacaniu składek członkowskich i związanym z tym pozyskiwaniem czasopism w różnych organizacjach i stowarzyszeniach naukowych, wyniosły ok. 36 000,- zł.

Informację o czasopismach wzbogaciło dodatkowo jednostkowe skatalogowanie ponad 1 000 zeszytów czasopism: monograficznych i specjalnych (np. zawierających materiały z konferencji).

Wybrano do selekcji ponad 500 tytułów czasopism i wydawnictw seryjnych (prawie 13 700 zeszytów), ocenianych jako nieprzydatne lub zdezaktualizowane, i zaoferowano je innym bibliotekom. Usunięcie ich ze zbiorów pozwoli na odzyskanie w magazynach ponad 70 mb pól.

Zbiory elektroniczne

W 2005 roku dostęp do licencjonowanych serwisów poszerzył się o bazy: American Chemical Society (ACS), American Institute of Physics (AIP), Wiley InterScience. Zakupiono również licencję na dostęp do bazy bibliograficzno-abstraktowej Cambridge Scientific Abstracts - Technology Research Database (CSA-TRD). W związku z zawarciem umów licencyjnych na dostęp od 2006 roku, dostawcy umożliwili korzystanie z IEEE/IEE

Electronic Library, ISI Emerging Markets, Royal Society of Chemistry (RSC) już w końcu 2005 r.

Spis serwisów (baz) jest aktualizowany na bieżąco (wraz z informacją o dostępnych serwisach bezpłatnych) na stronie domowej w zakładce E-Czasopisma

(http://www.bg.pw.edu.pl/listabaz_e.html).

Podobnie jak w latach poprzednich brak jest porównywalnych i pełnych danych dotyczących wykorzystania poszczególnych baz (Załącznik 9). Niewątpliwie największym zainteresowaniem cieszy się od lat baza pełnotekstowa wydawnictw Elsevier (ScienceDirect) — liczba ściągniętych w roku 2005 pełnych tekstów wzrosła do ponad 140 000 rocznie, drugim na liście najczęściej wykorzystywanych źródeł informacji jest IEEE z prawie 43 000 pobrań pełnych tekstów.

Okresowo, w ramach testów udostępniano również inne bazy danych, badając ich przydatność dla użytkowników, np. Computer Science Index, Society of Automotive Engineers „Specs and Standards”. Przedłużono też okres testowego dostępu do bazy SCOPUS do czasu wyjaśnienia czy będzie dofinansowanie dla tej licencji.

Książki i zbiory specjalne

Zasoby katalogu centralnego bibliotek PW powiększyły się o opisy 11 już bibliotek współtworzących bazę (są to: BG, 3 jej Filie, 2 biblioteki DS oraz biblioteki wydziałów: IL, IM, IŚ, MEiL, IChP). Łącznie katalog centralny bibliotek PW rejestrował na koniec 2005 roku **576 053** egzemplarzy wydawnictw (przyrost rekordów w roku wyniósł 41 575 egzemplarzy), co jest efektem m.in. intensywnych prac nad uzupełnianiem katalogu o dawne i stale wykorzystywane zasoby bibliotek uczestniczących w systemie. O walorach użytkowych katalogu, z punktu widzenia potrzeb użytkowników pisano już w poprzednich latach, tu warto tylko podkreślić szybkie tempo wprowadzania danych do katalogu oraz niższe koszty wynikające ze współpracy przy jednokrotnym katalogowaniu tego samego tytułu przez kilka bibliotek.

W 2005 roku liczba bibliotek współtworzących centralny katalog bibliotek PW wzrosła formalnie o 1 bibliotekę (DS. Żaczek). Biblioteka WICHiP, choć formalnie przystąpiła do współpracy w 2004 roku, dzięki wyjątkowo szybkiemu tempu już w 2005 roku zdołała uruchomić moduł elektronicznej obsługi wypożyczeń.

Zakres zaawansowania prac przygotowawczych do współpracy w systemie ALEPH osiągnięty w Bibliotece Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Systemów Informacyjno-Pomiarowych pozwala przypuszczać, że w 2006 roku czasie zasili ona zasoby centralnego katalogu i szybko podejmie pełną współpracę. Byłaby to pierwsza biblioteka instytutowa, która podjęłaby współpracę z BG PW w zakresie katalogowania.

W dalszym ciągu jednak poza systemem ALEPH pozostaje większość jednostek SBI PW, w tym największy „lokalny system” grupujący biblioteki na Wydziale EiTI. O negatywnej ocenie tego zjawiska pisano już w poprzednich sprawozdaniach. Niewątpliwą przyczyną tego stanu rzeczy jest brak centralnego finansowania zakupu licencji dla systemu ALEPH. O zmianę tego stanu BG PW bezskutecznie występowała do władz uczelni w 2004 i 2005 roku.

Narodowy Zasób Biblioteczny uzupełniły 443 woluminy. Prowadzono też bieżące prace w zakresie ochrony i przygotowania do konserwacji zbiorów szczególnie zniszczonych. Ze środków DWB zlecono indywidualną konserwację, oprawę introligatorską oraz dezynfekcję książek z kolekcji NZB zakażonych grzybami i pleśnią. Kontynuowano prace nad porządkowaniem kolekcji zbiorów kartograficznych oraz ich opracowaniem. Znaczną część czasu pracy osób zajmujących się NZB poświęcono w 2005 roku pracom związanym z przejęciem kolekcji IGPIM.

W 2005 roku w BG przybyło ok. 3 660 norm, głównie dzięki darom z bibliotek otrzymujących egzemplarz obowiązkowy. Kolekcja ta jest szczególnie cenna, gdyż tylko 3 inne biblioteki SBI uzupełniały w 2005 roku swoje zbiory o normy. Warto też podkreślić, że tylko jedna biblioteka w SBI gromadzi patenty (Biblioteka Instytutu Poligrafii). W bibliotekach systemu przybyło tylko 1 356 prac dyplomowych (licencjackich, magisterskich i doktorskich), co stanowi tylko niewielką część z pośród prawie 5 000 prac broniących rocznie na uczelni.

Skontrum i selekcja

W wielu bibliotekach SBI kontynuowano prace nad selekcją księgozbiorów, łącznie usuwając z kolekcji PW ponad 36 000 woluminów zbiorów zbędnych, zniszczonych i zdezaktualizowanych (Załącznik 8A). Liczba ta nie przewyższyła liczby wpływów tylko ze względu na przejęcie prawie 40 tys. woluminów książek z kolekcji IGPIM. Jednak zapoczątkowana w ubiegłym roku intensywna selekcja zbiorów w PW jest kontynuowana i objęła już ponad 20 jednostek. Na szczególną uwagę zasługuje w roku 2005 praca wykonana

w Bibliotece Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Systemów Informacyjno-Pomiarowych, gdzie selekcja objęła ponad 3 200 egzemplarzy. W BG zakończono prace nad porządkowaniem dokumentacji finansowo-inwentarzowej braków poskontrowych, zidentyfikowanych po przeniesieniu danych o zasobach do bazy ALEPH. Po wielokrotnym sprawdzeniu poprawności posiadanych danych ze stanem faktycznym wykreślono ponad 8 750 woluminów, w większości z księgozbioru studenckiego.

Zgodnie z planem przeprowadzono w BG skonstrum 2 ciągów sygnatur czasopism. Kontynuowano prace przy rozliczaniu depozytów (zakończono prace w 3 bibliotekach). Prowadzono kontrolę inwentarzową zbiorów w DS. Żaczek, w związku z przygotowaniem zbiorów do obsługi wypożyczeń w systemie komputerowym. Wszystkie te bardzo czasochłonne działania sprzyjają porządkowaniu danych finansowo-księgowych oraz prowadzeniu bieżącej selekcji zbiorów zniszczonych i zdezaktualizowanych.

USŁUGI INFORMACYJNE i DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

We wszystkich bibliotekach SBI PW udzielano bieżących informacji katalogowych i bibliograficznych, przygotowywano odpowiedzi na kwerendy. Według dostępnych danych, w 2005 roku łącznie udzielono ponad 134 000 informacji. Były to zarówno krótkie informacje katalogowe, jak i obszerne zestawienia tematyczne czy prowadzone przez STN i OIN BG badania cytowań literatury naukowej, wykonywane na zamówienie osób zainteresowanych. Zrealizowano ok. 200 wyszukiwań w bazach danych systemu STN International. Część usług informacyjnych wykonywano odpłatnie na zlecenie instytucji zewnętrznych (łącznie wystawiono faktury na kwotę prawie 40.000,-zł).

W BG prowadzono przysposobienie biblioteczne obejmując nim ponad 2 700 studentów I roku z 11 wydziałów. W 2005 roku, po interwencji przedstawiciela Rady Bibliotecznej, poprawie uległy warunki prowadzenia zajęć na Wydziale Inżynierii Produkcji.

Przysposobienie biblioteczne i zajęcia z zakresu informacji naukowej prowadzili także pracownicy 10 bibliotek SBI. Do ich przeprowadzenia mogli wykorzystać prezentację przygotowaną na ten cel przez OIN BG.

Pracownicy OIN BG i STN prowadzili, jak w latach wcześniejszych, zajęcia z informacji naukowej dla dyplomantów z 2 wydziałów (Wydz. Chemicznego oraz Wydz. Inżynierii Chemicznej i Procesowej). Przygotowano też specjalny program zajęć z zakresu informacji naukowej dla doktorantów i dyplomantów, realizowany sukcesywnie dla poszczególnych

kierunków kształcenia (w 2005 roku zajęcia objęły Wydziały: Chemii, ICHiP, IŚ, EiTI, MINI).

Staże w oddziałach BG odbywali studenci kierunków związanych z bibliotekarstwem i informacją naukową oraz Policealnego Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa.

UDOSTĘPNIANIE

W SBI PW w 2005 roku było zarejestrowanych łącznie 67 264 użytkowników². Pełne dane dotyczące udostępniania zbiorów w SBI PW obrazuje Załącznik 11. Wskaźnik udostępniania zbiorów na poszczególnych wydziałach (z pominięciem wydziałów obsługiwanych przez filie BG), w przeliczeniu na 1 studenta, zawiera Załącznik 12. Dane dotyczące aktywności bibliotecznej studentów, rejestrowanej przez system ALEPH, w podziale na Wydziały i w przeliczeniu na liczbę studentów na danym wydziale, przedstawia Załącznik 10.

W ogólnej liczbie udostępnień, w liczbach bezwzględnych, liczonych wg wydziałów, zdecydowanie dominuje Wydział Inżynierii Środowiska (podobnie było w latach minionych, choć widać wyraźnie tendencję spadkową). Na Wydziale EiTI, co prawda w liczbach bezwzględnych dla całego SBI zanotowano obniżkę liczby udostępnień, ale w przeliczeniu na 1 studenta liczba udostępnień na Wydziale rośnie. Podobne tendencje można zaobserwować na Wydziałach MEiL oraz IM.

Dane dotyczące realizacji wypożyczeń międzybibliotecznych (Załącznik 13) wskazują na mniejsze zainteresowanie społeczności uczelni zamówieniami literatury z innych bibliotek, świadczy to o dobrym poziomie realizacji polityki gromadzenia zbiorów w SBI PW. Utrzymuje się natomiast tendencja wzrostu zamówień na odbitki kserograficzne wykonywane na PW na zamówienie innych instytucji i osób, zatem zbiory SBI PW są ciągle postrzegane w środowisku naukowym jako wiodące.

Wprowadzona w 2005 roku usługa wykonywania kopii cyfrowych nie zyskała jeszcze większego znaczenia w ogólnej liczbie świadczonych usług.

² Wysoka ogólna liczba użytkowników jest efektem dublowania danych z różnych systemów ich ewidencji.

WYDARZENIA

Bieżące informacje o sprawach ważnych dla systemu biblioteczno-informacyjnego PW były zamieszczane w biuletynie *Informacje Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej* (4 zeszyty w 2005 roku) oraz na stronie domowej. Kilka z nich wymaga szczególnego podkreślenia.

Nowy regulamin i cennik

16 maja 2005 roku Zarządzeniem nr 15 Rektora PW wprowadzono nowy *Regulamin udostępniania zbiorów i usług Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej*. Dokonane zmiany pozwalają na lepsze dostosowanie sposobu funkcjonowania Biblioteki do potrzeb jej użytkowników, a także porządkują zapisy powiązane z funkcjonowaniem komputerowego systemu obsługi wypożyczeń. Ich podstawowym celem było zapewnienie lepszej obsługi szerokiego grona czytelników i lepsze wykorzystanie posiadanych zbiorów.

Nowy *Regulamin* nie jest bardziej restrykcyjny od poprzedniego. Zachowuje większość nabytych wcześniej uprawnień lub określa je w sposób korzystniejszy dla użytkowników (np. dla studentów i doktorantów limit jednorazowych wypożyczeń podniesiono z 10 do 20 egz.). Zasadnicza zamiana, uzasadniona zasadami funkcjonowania komputerowej ewidencji wypożyczeń, dotyczy sposobu zapisu czasu na jaki jest wypożyczana książka. Obecnie zapis ten jest parametrem opisu konkretnej książki, a nie jak to było wcześniej, uprawnieniem przyznanym grupie użytkowników. Oznacza to, że np. książki z Antresoli, wypożyczane zwykle tylko na 2 tygodnie, mają tak określony termin zwrotu, bez względu na to, kto je wypożycza. W innych kolekcjach czas wypożyczenia wynosi od 1 miesiąca do roku, też niezależnie od uprawnień wypożyczającego. Przyjęte rozwiązanie może być interpretowane jako mniej korzystne dla pracowników naukowych, którzy częściej korzystają z wypożyczeń z Antresoli, ale równocześnie jest ono generalnie korzystniejsze dla wszystkich użytkowników, w tym szczególnie dla studentów i doktorantów, którzy uzyskali lepszy dostęp do wielu książek.

Uwzględniając postulaty użytkowników, zgłaszane po wprowadzonych zmianach, w 2006 roku podjęte będą działania zmierzające do analizy wykorzystania księgozbioru, tak aby okres wypożyczeń lepiej dostosować do potrzeb czytelników, między innymi dokonując przesunięć konkretnych książek do innych kolekcji, a jednocześnie całej społeczności uczelni zapewnić prawo do korzystania ze zbiorów gromadzonych ze środków pochodzących z budżetu uczelni. Wnioski te będą wykorzystywane także w polityce gromadzenia.

Równocześnie z wprowadzeniem nowego Regulaminu podjęto decyzję egzekwowania, istniejącego od 1999 roku, zapisu o pobieraniu opłat za przetrzymanie książki ponad wyznaczony termin zwrotu. Przeprowadzona szeroka akcja informacyjna oraz zastosowanie 6 miesięcznego okresu karencji dla wprowadzenia opłat umożliwiło uregulowanie zaległych zobowiązań wobec biblioteki. Wpłynęło też na szybsze odzyskanie dużej liczby woluminów i uporządkowanie problemu rozliczeń za książki zagubione. Pozyskano wiele wartościowych pozycji przekazanych Bibliotece w zamian za książki zagubione.

Wprowadzenie opłat przyczyniło się do zwrotu wielu książek, zapewne już nie wykorzystywanych przez ich aktualnych użytkowników, a także do weryfikacji opisu tych książek (wprowadzonych wcześniej do bazy tylko na podstawie cząstkowych informacji z rewersu) i w rezultacie ułatwienia wyszukiwania ich w systemie informacyjnym przez potencjalnych użytkowników. Niewątpliwie jednak egzekwowanie opłat i związana z tym konieczność zwrotu wieloletnich wypożyczeń, traktowanych prawie jak własne książki, mogło zostać przyjęte jako działanie skierowane przeciwko użytkownikom. Opinię tę może zmienić lepszy dostęp do zbiorów spowodowany dodatkowymi zakupami książek i poprawą kompletności zbiorów. Tylko w okresie 2 miesięcy (listopad –grudzień) pozyskano z wniesionych opłat i przeznaczono na uzupełnienie zbiorów prawie 10 000,- zł.

Przejęcie kolekcji IGPiM

W czerwcu 2005 roku Senat PW wyraził zgodę na przejęcie przez BG PW zbiorów po likwidowanej Bibliotece Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa. Przejmowanie kolekcji trwało od lipca do grudnia 2005 rok. Zakres wykonanych prac objął: przygotowanie pomieszczeń (prace modernizacyjne i wyposażenie pomieszczeń), przygotowanie zbiorów do przeprowadzki (spis dokumentów przekazanych), pakowanie i transport, rozstawianie i porządkowanie zbiorów na regałach, prace nad dygitalizacją katalogu kartkowego, wybór zbiorów tworzących narodowy zasób biblioteczny (zabiegi w komorze próżniowej), wstępną analizę bazy katalogowej (ISIS) w celu przejęcia opisów do katalogu ALEPH. Wydzielony zbiór czasopism (ok. 100 tytułów) został przekazany (na koszt BG PW) na Wydział Architektury. Całość wykonanych prac została sfinansowana ze środków BG PW (koszty poniesione w 2005 roku objęły kwotę prawie 250 000,- zł). W lutym 2006 roku w BG PW udostępniono kolekcję użytkownikom.

Przejęcie kolekcji pochłonęło znaczne środki finansowe, a także na wiele miesięcy obciążało dodatkowymi zadaniami wielu pracowników Biblioteki Głównej, ale dzięki tej darowiźnie Politechnika Warszawska wzbogaciła się o cenne zbiory z zakresu gospodarki przestrzennej,

architektury, sztuki, kształtowania i ochrony środowiska, gospodarki komunalnej, nauk społecznych (ekonomia, prawo, administracja), geografii (krajoznawstwo, turystyka), nauk przyrodniczych (jako podstawa do planowania przestrzennego) oraz Varsavianów.

Modernizacje

Wśród działań podjętych w Bibliotece Głównej 2005 roku na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzenie pierwszego etapu remontu Filii Biblioteki Głównej PW Biblioteki Wydziału Chemicznego. Przeprowadzone prace objęły modernizację pomieszczeń i ich wyposażenie w regały jezdne i nowe meble. Uzyskany efekt znakomicie poprawił nie tylko estetykę pomieszczeń, ale także ich funkcjonalność.

Przeprowadzono także remont i uzupełniono wyposażenie magazynów (nowe pomieszczenie w piwnicy oraz dostosowanie lokalu po pracowni reprograficznej) w Gmachu Głównym dla potrzeb przejmowanej kolekcji IGPiM. Remont okien w Filii na Narbutta zapewnił większe bezpieczeństwo w użytkowanych pomieszczeniach. W Płocku, nakładem Szkoły, odremontowano i wyposażono w nowe umeblowanie wypożyczalnię, a także po remoncie udostępniono windę funkcjonującą pomiędzy czytelnią a magazynem.

Prace remontowe prowadzone były też w bibliotekach Instytutu Mikroelektroniki i Optoelektroniki oraz Wydziału Inżynierii Środowiska. Zakupy sprzętu (komputery, drukarki, sprzęt reprograficzny, elementy umeblowania) sygnalizowały biblioteki: Instytutu Informatyki, Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Systemów Informacyjno-Pomiarowych, oraz biblioteki wydziałowe MEiL i SiMR.

Zmiany na stronie www

Opracowano nowy układ i szatę graficzną dla strony domowej BG PW. Podjęte działania umożliwiają lepszą promocję zbiorów i usług BG. Celem wprowadzonych zmian była poprawa efektywności komunikacji z użytkownikami biblioteki, szybsze przekazywanie informacji o nowych zasobach, w szczególności o wydawnictwach elektronicznych. Nowa strona umożliwiła lepszą promocję zbiorów i usług BG. Jest efektem działań podejmowanych w zakresie informacji naukowej i obsługi informacyjnej pracowników naukowych i studentów PW. Zapewnia również lepszą komunikację z użytkownikami oferując możliwość przekazywania informacji o proponowanych uzupełnieniach zbiorów czy zadawania pytań szczegółowych.

Prace nad modyfikacją stron domowych podjęły też biblioteki wydziałowe EiTI oraz IŚ.

Kolekcja cyfrowa

Kontynuowano prace nad tworzeniem Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych. Celem projektu jest udostępnienie w Internecie cennych wydawnictw z zakresu historii nauki i techniki, historii Politechniki Warszawskiej oraz skryptów zalecanych w dydaktyce przez pracowników naukowych PW. Projekt umożliwia promocję w Internecie tradycji i dokonań Politechniki Warszawskiej, a także pozwala na lepsze wykorzystanie zbiorów BG PW, łatwiejszy dostęp do tytułów gromadzonych w zbyt małej liczbie egzemplarzy, a w efekcie na lepsze zaspokojenie potrzeb czytelników. Wypracowane zasady pracy mogą być modelem dla rozbudowy Kolekcji o funkcje repozytorium uczelni, tworzonym dla archiwizacji publikacji naukowych pracowników PW. W 2005 roku zdigitalizowano i udostępniono w sieci 28 książek.

Akredytacje

Dwie jednostki SBI PW, działające na kierunkach objętych akredytacją, były zaangażowane w gromadzenie danych do raportu samooceny. Akredytowane jednostki zwracały się też do Biblioteki Głównej o przedstawienie danych, które mogłyby uzupełnić Raport samooceny, tym samym informacja o zasobach przydatnych dla wspierania procesu dydaktycznego była pełniejsza i lepiej odzwierciedlała stan rzeczywisty.

Spotkania środowiskowe

Organizowano spotkania dyrekcji i pracowników BG z pracownikami SBI PW informujące o bieżących problemach funkcjonowania systemu i Biblioteki Głównej.

Biblioteka Główna, jako organizator i administrator bazy SYMPONET, zorganizowała w czerwcu 2005 roku spotkanie 16 współpracujących bibliotek w celu omówienia zasad modernizacji słownika słów kluczowych oraz dyskusji nad kierunkami rozwoju bazy. BG była również dwukrotnie organizatorem spotkań grupy bibliotek współtworzących BazTech i na bieżąco uczestniczy w aktualizacji tej bazy.

W pracach Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych uczestniczyła Dyrektor Biblioteki Głównej. W listopadzie 2005 roku Biblioteka Główna była organizatorem dorocznego spotkania tej grupy. BG zainicjowała także spotkania dyrektorów bibliotek uczelni technicznych, których celem było określenie zakresu współpracy. Ustalono, że regularnie będą odbywały się spotkania grup pracowników tych bibliotek w celu prezentacji działań podejmowanych w poszczególnych ośrodkach oraz nawiązania bezpośrednich kontaktów pomiędzy osobami wykonującymi podobne zadania.

Udział w konferencjach, seminariach i szkoleniach

Pracownicy SBI uczestniczyli w wielu szkoleniach, a także brali udział w wielu konferencjach i seminariach. Liczne pokazy i prezentacje nowych produktów i usług gromadziły zarówno pracowników systemu biblioteczno-informacyjnego, jak i bezpośrednio użytkowników i odbiorców tej oferty.

Pracownicy BG uczestniczyli w 22 konferencjach i sympozjach w kraju. Wygłosili łącznie 12 referatów lub komunikatów (6 publikacji — Załącznik 15). Dwie osoby uczestniczyły w dorocznej konferencji użytkowników oprogramowania ALEPH w Londynie, po jednej w konferencji LIBER w Groningen (Holandia) oraz na seminarium CERN w Genewie. Sfinansowano udział 4 osób w 2 zagranicznych wyjazdach szkoleniowych— do University of Exeter oraz do bibliotek w Niemczech (Frankfurt) i Holandii (Getynga i Delft).

Zasady funkcjonowania Biblioteki Śląskiej poznali uczestnicy wyjazdu szkoleniowego zorganizowanego przez pracowników BG (udział wzięło 20 osób z SBI).

Ważnym elementem zacieśniania współpracy pomiędzy bibliotekami systemu był wspólny udział pracowników bibliotek z SBI w szkoleniu dotyczącym „Zasad obsługi klienta”. Nawiązywane podczas wspólnych szkoleń kontakty mają bardzo pozytywny wpływ na bieżącą współpracę jednostek systemu.

Prowadzono intensywne szkolenie pracowników bibliotek współpracujących w ALEPH, ze szczególnym uwzględnieniem zasad współpracy z katalogiem NUKAT. Szkolenia wewnętrzne przeznaczone dla bibliotekarzy obejmowały także stosowanie pakietu Microsoft Office oraz zasady użytkowania udostępnianych i testowanych na PW baz danych. Staże w oddziałach BG odbywali kandydaci na stanowisko starszego bibliotekarza, kontynuowano spotkania grupy bibliotekarzy przygotowujących się do egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego (więcej o organizowanych przez BG imprezach i udziale pracowników SBI w spotkaniach zob. Załącznik 14).

PODSUMOWANIE

Sposób funkcjonowania SBI PW w 2005 roku nie uległ zasadniczym zmianom, w szczególności nie nastąpił zdecydowany rozwój współpracy przy tworzeniu katalogu centralnego, a wiele bibliotek boryka się z trudnościami finansowymi i lokalowymi, które utrudniają ich bieżące funkcjonowanie. Szczególny niepokój może budzić sytuacja bibliotek jednoosobowych, których funkcjonowanie jest ograniczane do ok. 20 godzin tygodniowo. Z punktu widzenia funkcjonalności SBI jest to zjawisko niekorzystne.

Jednocześnie następowało zacieśnienie współpracy poprzez udział pracowników wielu bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego PW we wspólnych szkoleniach i pokazach. Taka forma współdziałania ułatwia wzajemne kontakty oraz umożliwia bardziej spójne, lepsze działania SBI na uczelni.

Do cenniejszych inicjatyw podjętych w 2005 roku należy zaliczyć objęcie dyplomantów i doktorantów odrębnym cyklem szkoleń z zakresu informacji naukowej oraz odpowiedniego doboru źródeł informacji. Do sukcesów należy też niewątpliwie zaliczyć uruchomienie stałych procedur związanych z tworzeniem *Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych*, tym samym stworzono podstawy do uruchomienia repozytorium dorobku piśmienniczego pracowników i doktorantów PW. Oba te zadania będą kontynuowane i rozbudowywane w 2006 roku.

Podstawowymi kierunkami działań podejmowanych w SBI PW w najbliższych latach pozostanie: właściwy dobór źródeł informacji i publikacji naukowych wzbogacających zbiory systemu biblioteczno-informacyjnego PW, pozyskanie środków na ten cel, dbałość o modernizację bazy lokalowej i sprzętowej, a przede wszystkim usprawnienie udostępniania dydaktycznych i naukowych zasobów bibliotecznych. Działania te będą podejmowane we współpracy z innymi ośrodkami i bibliotekami uczelni technicznych, a w szczególności poprzez zacieśnianie współdziałania bibliotek tworzących system biblioteczno-informacyjny PW.